

УДК 378.3:004

Ірина Гоцинець, кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики викладання іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ КОМУНІКАТИВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ У ЧИТАННІ

У статті розглядається проблема використання комп'ютерних технологій у процесі формування німецькомовної комунікативної компетенції студентів у читанні. Автор представляє аналіз різних методів комп'ютерного навчання, дає визначення автономної навчально-пізнавальної діяльності студентів, аналізує основні навчальні стратегії, якими повинні володіти студенти в процесі формування комунікативної компетенції у читанні за умови використання методів комп'ютерного навчання.

Ключові слова: методи комп'ютерного навчання, навчальні стратегії, автономна навчально-пізнавальна діяльність, комунікативна компетенція у читанні, когнітивні, інформаційні, компенсаційні, соціальні стратегії, стратегії запам'ятовування.

Літ. 13.

Ірина Гоцинец, кандидат филологических наук, доцент кафедры методики обучения иностранных языков Дрогобычского педагогического педагогического университета имени Ивана Франко

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ КОМУНІКАТИВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ У ЧИТАННІ

В статье рассматривается проблема использования компьютерных технологий в процессе формирования немецкоязычной коммуникативной компетенции студентов в чтении. Автор представляет различные методы компьютерного обучения, определяет понятие автономной учебно-познавательной деятельности студентов, анализирует основные учебные стратегии, которыми должны овладеть студенты в процессе формирования коммуникативной компетенции в чтении на основе использования методов компьютерного обучения.

Ключевые слова: компьютерные технологии, учебные стратегии, автономная учебно-познавательная деятельность, коммуникативная компетенция в чтении, когнитивные, информационные, компенсационные, социальные стратегии, стратегии запоминания.

Iryna Hotsynets, Ph. D. (Pedagogic) Docent of Methodology of Teaching Foreign Languages Department Romance and Germanic languages Faculty Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

COMPUTER TECHNOLOGY AS A MEANS OF FORMATION OF STUDENTS' AUTONOMY IN THE PROCESS OF DEVELOPING GERMAN COMMUNICATIVE COMPETENCE IN READING

The article deals with the problem of using computer technologies in the process of the foreign language reading competence formation. The analysis of different methods of computer teaching, the definition of autonomy learning, learning strategies which the students should learn in the process of the foreign language reading competence formation on the basis of computer teaching are given.

Keywords: computer technologies, learning strategies, autonomous activity, foreign language reading competence, cognitive, informative, compensation, social, memory strategies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі економічного та соціального розвитку України, її приєднання до Болонського процесу (2005) виникає необхідність модернізувати систему навчання у вищих навчальних закладах. Оскільки ми живемо в новому постіндустріальному суспільстві, характерною особливістю якого є національні та інформаційні ресурси, то оволодіння інформацією

та вміннями працювати з цією інформацією є пріоритетними. Тому цілі навчання у вищому навчальному закладі повинні отримати дещо іншу спрямованість.

Стратегічною метою навчання іноземної мови (ІМ), а саме німецької у мовному вузі є не тільки формування вторинної мовної особистості студента [12], його здібностей здійснювати різні види мовленнєвої діяльності, мовні та мовленнєві операції на рівні фонетики, лексики та граматики [4], готовності до міжкультурного спілкування на

основі урахування особливостей соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій, а також формування пошукових, дослідницьких вмінь, вмінь **працювати з іншомовною інформацією**. Реалізація цієї мети навчання проходить в умовах навчально-пізнавальної діяльності, яка регулюється як викладачем, так і самими студентами і передбачає формування критичного мислення на основі застосування не тільки матеріалів навчальних підручників та посібників, але і на основі інформаційних ресурсів. Робота з сучасними інформаційними технологіями вимагає від студента оволодіння основними навчальними стратегіями і забезпечує його досвідом автономної навчальної діяльності. Значення автономної навчальної діяльності на основі застосування комп'ютерних технологій зростає в умовах кредитно-модульної системи навчання, в рамках реалізації якої збільшується кількість годин на позааудиторну самостійну роботу студентів.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

На сучасному етапі розвитку методики як науки проблема застосування комп'ютерних технологій знайшла своє відображення в дослідженнях та публікаціях багатьох авторів. Так, розглянуто технологію розробки комп'ютерних програм з ІМ [11], проаналізовано дидактичні можливості дистанційного навчання ІМ [7; 11] та можливості використання Інтернет на уроках німецької мови [9], розглянуто принципи методики самостійного оволодіння іншомовним діловим писемним спілкуванням з використанням дистанційних технологій [6], сформовано критерії доцільності використання комп'ютерів на заняттях з ІМ та описано цілі, рівні навчання ІМ та способи використання комп'ютерних засобів [2; 4], здійснено огляд комп'ютерних програм для навчальних цілей [8] та представлено інформаційно-комунікаційні засоби формування та удосконалення іншомовної комунікативної компетентності у навчальних закладах різного типу [13]. Слід зазначити, що перераховані наукові дослідження з проблеми мають як теоретичний, так і інформативний характер і створюють підґрунтя для формування конкретних методичних рекомендацій щодо методики застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі. У цьому аспекті Ю.А. Гапон зробив спробу охарактеризувати можливості практичного застосування комп'ютерної техніки на етапі введення нового іншомовного матеріалу. Однак більш детальних досліджень у плані застосування комп'ютерних технологій у навчанні ІМ не зроблено.

Завдання статті є: проаналізувати методи комп'ютерного навчання та основні навчальні стратегії, якими повинні оволодіти студенти з метою формування німецькомовної комунікативної компетенції у читанні в умовах автономного навчання із застосуванням комп'ютерних технологій.

З інформаційної точки зору навчання ІМ у мовному вузі можна розглядати не тільки як процес трансляції знань та інформації, але як організацію спілкування студентів із знаннями та інформацією, яка може здійснюватися за допомогою окремих комп'ютерних методів навчання. В залежності від рівня активності студентів у процесі управління власним навчанням, їх адаптивності, розвитку вмінь та індивідуально-психологічних характеристик можна використовувати різні методи комп'ютерного навчання:

- навчальні програми;
- мультимедійні комп'ютерні курси;
- тестування;
- програми-моделі;
- метод ситуаційного аналізу;
- навчальні сайти;
- сайти з оригінальними текстами художньої літератури;
- Інтернет-матеріали.

Проаналізуємо кожний з методів комп'ютерного навчання.

Навчальні програми з німецької мови представляють собою послідовність навчальних та контрольних завдань. Вони створені викладачами і передбачають різний рівень управління діяльністю студента: складність завдання, правильність відповіді, тип підказки, кількість спроб при формулюванні відповіді тощо. Існують лінійні, розгалужені та змішані навчальні програми. *Лінійні програми* побудовані таким чином, що правильність відповіді студента на запитання чи виконання конкретного граматичного/лексичного завдання не впливає на наступність кадрів [4, 9]. Такі програми є навчальними, носять тренувальний характер і розраховані на контроль рівня засвоєння мовного матеріалу, сприйняття тексту для читання/аудіювання, формування лексико-граматичних навичок. Виконуючи завдання цієї програми, студент має змогу самостійно проконтролювати свій рівень усвідомленості матеріалу і у випадку невдачі спрямувати зусилля на пошук додаткової інформації. Застосування лінійних програм створює умови для реалізації індивідуального та диференційного підходів до навчання, оскільки студент працює в індивідуальному режимі і з

матеріалом, який відповідає за складністю рівню розвитку його індивідуально-психологічних особливостей та рівню навченості. Ці програми доцільно використовувати при підготовці студентів до читання художніх текстів, на дотекстовому етапі, метою якого є поповнення реального словника студента та засвоєння окремих граматичних структур. *Розгалужені програми* мають на меті пред'явлення студенту нового завдання за умови правильною попередньої відповіді [4, 9]. Запропонована комбінація способів пред'явлення матеріалу дає змогу студенту визначити труднощі оволодіння певним обсягом матеріалу і пошуку довідкових матеріалів для їх усунення. Такі програми рекомендуються для перевірки рівня володіння лексико-граматичним матеріалом, перевірки розуміння прочитаного/прослуханого тощо. Працюючи з розгалуженими програмами студент оцінює результати своєї навчальної діяльності, програмує подальші кроки, приймає рішення щодо пошуку необхідної інформації для опрацювання і виконання завдань програми.

Змішані програми включають матеріал, побудований як за лінійним, так і розгалуженим принципом [4, 9]. Ця програма пропонує теоретичний матеріал і практичні завдання з ключами. Студенти оперують великим обсягом інформаційного матеріалу в автономному режимі.

Матеріали мультимедійних комп'ютерних курсів з німецької мови мають на меті формування у студентів німецькомовної комунікативної соціокультурної, лінгвістичної компетенції, а також індивідуального стилю роботи та стратегій навчання. Так, мультимедійні комп'ютерні курси *Deutsch 1 (eins), Deutsch eins für Ausländer, Sprachkurs Deutsch 1, 2, 3* дають можливість опрацювати в автономному режимі лексичний та граматичний матеріал в різних мовленнєвих ситуаціях, перевіряти правильність відповіді та користуватися довідниками, словниками, глосаріями. Мультимедійний комп'ютерний курс *Lina und Leo* передбачає організацію модульне навчання на основі автентичних аудіотекстів і текстів для читання із завданнями до них. У кожному уроці представлені три навчальні блоки: діалоги, вправи, граматики. Навчання розпочинається із прослуховування діалогів та виконання вправ, які розташовані за зростаючим ступенем складності і повинні бути виконані за певний проміжок часу. Під час виконання використовується зворотний зв'язок, і "викладач" адекватно реагує на припущені помилки короткими репліками. У граматичному блоці подано нові граматичні структури, які додатково

пояснюються в коротких прикладах. Подальші вправи мають певне граматичне і лексичне спрямування [8]. Студент може користуватися глосарієм. Цей курс розрахований на самостійне вивчення німецької мови.

Застосування мультимедійних комп'ютерних курсів дає можливість студенту працювати в індивідуальному режимі, формувати індивідуальний стиль роботи, визначити послідовність засвоєння, темп роботи і є джерелом пізнавальної інформації. Робота з такими матеріалами сприяє формуванню позитивної мотивації навчання, розвитку пізнавальної активності студентів та реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Комп'ютерні програми з тестування спрямовані на визначення рівня володіння студентом лексико-граматичним матеріалом, розвитку комунікативної компетенції у читанні, аудіюванні та писемному мовленні. У цьому випадку активність студента є незначною, але, відповідаючи на запитання, він має змогу перевірити рівень володіння матеріалом і прийняти рішення подальшого його поліпшення через організацію самостійного пошуку необхідної інформації чи навчального матеріалу, його опрацювання та усвідомлення. Застосування таких програм сприяє реалізації рефлексивного підходу до навчання.

У процесі формування німецькомовної комунікативної компетенції студентів мовного вузу викладач може використовувати **програми – моделі**, які ілюструють процес створення дискурсу, текстів різних функціональних стилів, що у подальшому буде сприяти формуванню вміння реферування, створенню власних текстів-монологів [4, 10].

Метод ситуаційного аналізу стимулює студента до активної пізнавальної діяльності та самостійного мислення і представляє собою розповідь для читання та обговорення. У процесі читання студент повинен ознайомитися з новими лексичними одиницями та граматичними структурами, що передбачає виокремлення необхідної лексики, граматичних структур відповідно до комунікативних потреб, їх фіксацію та опрацювання на основі словників, довідників, а також виконання вправ, укладання власних записів у формі схем, коментарів, аналізу тощо. Підготовка до обговорення розповіді вимагає пошуку додаткової інформації з проблеми, прогнозування альтернативних точок зору, що сприяє реалізації рефлексивного підходу до навчання та активізації пізнавальної, дослідницької діяльності студентів.

Навчальні сайти німецькою мовою представлені

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА У ПРОЦЕСІ ВОЛОДІННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ КОМУНІКАТИВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ У ЧИТАННІ

практично з різних розділів і включають аудіо файли (<http://www.learn-german-online.net>). Тут студенти можуть користуватися словниками, тезаурусами, а також матеріалами з лексики, граматики. Курси навчання читання можна віднайти на сайті <http://www.ioso.ru/distant>. Навчальні сайти створюють підґрунтя для реалізації компетентнісного та автономного підходів до навчання.

Сайти з оригінальними текстами художньої літератури, тексти газет, журналів розміщені на сайтах порталу www.study.ru. Каталог німецьких газет пропонує сайт <http://www.zeitungen.de>, каталог бібліотек Німеччини – <http://dlb.de>. Робота з матеріалами даних сайтів дає можливість студентам розвивати вміння пошуку необхідної інформації, прийняття рішень, організовувати самостійну роботу з метою опрацювання текстів та виконання відповідних завдань.

Інтернет-матеріали. Такі види електронного зв'язку як електронна пошта, чати, форуми, блоги, твіттер, вікі, вебквести забезпечують студентів навчальним матеріалом для читання [13, 9]. Використання зазначених Інтернет матеріалів дає можливість для розвитку таких комунікативних вмінь у читанні:

- виокремлення ключових слів з контексту на основі аналізу власних комунікативних цілей та потреб;
- виокремлення та аналіз лексичних одиниць, які передають національно-культурну інформацію;
- відбір текстів різних функціональних стилів з метою виокремлення лексичних одиниць для опрацювання та використання у мовленні;
- визначення теми/проблеми, релевантної інформації;
- фіксування необхідної інформації з прочитаного;
- оцінювання вчинків і характеристика персонажів, фактів, подій;
- визначення причинно-наслідкового зв'язку між подіями;
- визначення стилістичних прийомів, засобів виразності у тексті;
- розробки довідників у формі метафоричних схем, таблиць, тематичних словників, функціонально-понятійних словників, словників-синонімів/антонімів;
- вміння працювати із словниками, створювати власні словники-записи лексичних одиниць, лінгвокраїнознавчі коментарі.

Робота на основі застосування різних методів комп'ютерного навчання у процесі формування комунікативної компетенції у читанні вимагає від

студента володіння блоком навчальних стратегій. До них слід віднести:

- *самостійне ознайомлення та запам'ятовування нових лексичних одиниць* на основі ведення власних записів (слово-переклад, слова розміщені в алфавітному порядку з прикладами речень, слова згруповані за спільними семантичними ознаками, створення денотатної карти тощо), створення банку лексичних одиниць;

- *когнітивні стратегії* – пошук текстів для читання, нових граматичних структур/лексичних одиниць у процесі читання, їх аналіз на основі опрацювання граматичних довідників/словників, ведення щоденників із записами труднощів у засвоєнні граматичного матеріалу, порівняння та класифікація фактів при читанні, критична оцінка, пояснення чи деталізація прочитаного, зіставлення тощо;

- *інформаційні стратегії* – пошук та виокремлення інформації з тексту, організація інформації, визначення структурно-логічної побудови тексту, простеження ланцюга аргументів (контаргументів), прогнозування смислової інформації, узагальнення інформації, коментування інформації, побудова роздуму тощо;

- *компенсаційні стратегії* – семантизація лексичних одиниць на основі контексту, словотворчих елементів, інтернаціональних слів, використання словників різних типів, вміння користуватися ними, перифразування, пошук опор;

- *соціальні стратегії* розглядаються як здатність студента до взаємодії з товаришами у процесі виконання індивідуального завдання, а саме вміння прогнозувати та аналізувати труднощі, обмін завданнями, спільне оцінювання рівня володіння компетенцією у читанні та виправлення помилок.

Процес формування німецькомовної комунікативної компетенції студентів на основі застосування комп'ютерних технологій здійснюється в умовах автономної діяльності студента, метою якої є розвиток його пізнавальних здібностей, особистісних характеристик, індивідуального стилю роботи. Автономну навчальну діяльність студента слід розглядати як навчально-пізнавальну діяльність, яка самопрограмується, само реалізується і самооцінюється студентом в умовах відносної незалежності від викладача.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, застосування різних методів комп'ютерного навчання у процесі формування німецькомовної комунікативної компетенції студентів у читанні сприяє: активізації пізнавальної діяльності

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА У ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ КОМУНІКАТИВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ У ЧИТАННІ

студентів; реалізації компетентнісного, особистісно орієнтованого та автономного підходів до навчання, на основі чого у студентів формується індивідуальний стиль навчання та навчальні стратегії. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні шляхів застосування методів комп'ютерного навчання в процесі формування комунікативної компетенції в аудіюванні усному та писемному мовленні.

1. Бориско Н.Ф. Учебная автономия в школе – пути и возможности // *Иноземні мови.* – 2012. – №4. – С. 4 – 11.

2. Вихман В.В. Оценка и анализ эффективности применения информационных технологий в образовании: дис.... кандидата пед. наук: 13.00.01/ Вихман Виктория Викторовна – Новосибирск, 2004. – 132 с.

3. Гапон Ю.А. Застосування комп'ютерної техніки на етапі введення нового матеріалу у системі інтенсивного навчання іноземних мов// *Иноземні мови.* – 2000. – №2. – С. 22 – 25.

4. Зубов А.В. Методика применения информационных технологий в обучении иностранным языкам: учеб пособие для студ. высш.учеб. заведений/ А.В. Зубов, И.И. Зубова. – М.: Издательский центр “Академия”, 2009. – 144 с.

5. Коряковцева Н.Ф. Теория обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии: учеб.пособие для студ. лингв.фак. высш.учеб. заведений/Н.Ф. Коряковцева. – М.: Издательский центр “Академия”, 2010. – 192 с.

6. Майер Н.В. Принципи методики самостійного оволодіння діловим писемним спілкуванням з використанням дистанційних технологій // *Иноземні мови.* – 2012. – №1. – С. 22 – 25.

7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: [учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / [Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров]; под ред. Е.С. Полат. – М.: Издательский центр “Академия”. – 272 с.

8. Палій О.А. Методичний аналіз мультимедійних комп'ютерних курсів з німецької мови// *Иноземні мови.* – 2001. – №1. – С. 62 – 65.

9. Платонова Н.А. Интернет на уроках немецкого языка// *Иностр. яз. в школе.* – 1999. – №4. – С. 17 – 19.

10. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // *Иностр. яз. в школе.* – 2001. – №2. – С. 14. – №3. – С. 5 – 10.

11. Сердюков П.І. Технологія розробки комп'ютерних програм з іноземних мов. – К.: Ленвіт, 1996. – 111 с.

12. Халеева И.Л. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи / Ирина Ивановна Халеева. – М.: Высшая школа, 1989. – 238 с.

13. Черниш В.В. Інформаційно-комунікаційні засоби формування та удосконалення інішомовної комунікативної компетентності у навчальних закладах різного типу // *Иноземні мови.* – 2012. – № 3. – С. 8 – 17.

Стаття надійшла в редакцію 14.02.2013

*Меж горами старий Дніпро,
Неначе в молоці дитина,
Красується, кохується
На всю Україну.
А понад ним зеленіють
Широкої села,
А у селах у веселих
І люди веселі.*

*Парас Шевченко
“І виріс я на чужині”
[Кос-Арал 1848]*

